

**Uchwała Nr II/6/2014
Rady Gminy Frysztak
z dnia 8 grudnia 2014 roku**

w sprawie zatwierdzenia „Planu odnowy miejscowości Frysztak gm. Frysztak”.

Działając na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jednolity tekst Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zmianami)

Rada Gminy Frysztak uchwala, co następuje:

§ 1

Zatwierdza się „Plan odnowy miejscowości Frysztak gm. Frysztak” przyjęty przez Zebranie Wiejskie sołectwa Frysztak uchwałą z dnia 07.12.2014 r. stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały zleca się Wójtowi Gminy Frysztak, a kontrolę nad jej realizacją powierza się Komisji Rozwoju Gospodarczego i Budżetu.

§ 3

Traci moc uchwała nr XLII/313/2014 Rady Gminy Frysztak z dnia 29 kwietnia 2014r. w sprawie zatwierdzenia „Planu odnowy miejscowości Frysztak gm. Frysztak”.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Kwiatek

RADA GMINY FRYSZTAK
38-130 Frysztak
ul. Ks. Wojciecha Błajera 20
woj. podkarpackie

Załącznik do uchwały Nr II/6/2014
Rady Gminy Frysztak z dnia 8 grudnia 2014 roku
w sprawie zatwierdzenia „Planu odnowy
miejscowości Frysztak gm. Frysztak”.

**PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI
FRYSZTAK**
na lata 2014 - 2020

Frysztak, październik 2014 rok.

Spis treści :

1. Historia i położenie geograficzne wsi	3
2. Środowisko przyrodnicze	8
3. Turystyka	8
4. Kultura	9
5. Zagospodarowanie przestrzenne	10
5.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego	10
5.2. Infrastruktura techniczna	10
5.2.1. Stan dróg i komunikacja	10
5.2.2. Telekomunikacja	11
5.2.3. Wyposażenie w energię elektryczną	11
5.2.4. Gazyfikacja	12
5.2.5. Gospodarka wodno – ściekowa	12
5.2.6. Sieć kanalizacyjna	12
5.2.7. Gospodarka odpadami komunalnymi	13
5.3. Własność nieruchomości	13
5.4. Obiekty dziedzictwa kulturowego	13
5.5. analiza SWOT	13
6. Gospodarka	16
6.1. Główni pracodawcy	16
6.2. Rolnictwo	17
6.3. Struktura podstawowych branż na terenie miejscowości	17
6.4. analiza SWOT	18
7. Sfera społeczna	20
7.1. Sytuacja demograficzna i społeczna terenu	20
7.2. Bezrobocie	21
7.3. Analiza SWOT	21
8. Analiza obszarów problemowych	22
8.1. Zadania polegające na poprawie sytuacji na terenie wsi Frysztak	22
8.2. Lista zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną miejscowości Frysztak przewidzianych do realizacji w okresie 7 lat od daty przyjęcia planu odnowy miejscowości Frysztak	23
9. Inwestycje, które będą realizowane w miejscowości Frysztak w okresie od 2013 – 2020	24
10. Opis planowanego przedsięwzięcia	25
11. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla realizacji inwestycji (operacji)	26
12. Opis planowanego przedsięwzięcia	26
13. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla realizacji (operacji)	27
14. Opis planowanego przedsięwzięcia	28
15. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla realizacji (operacji)	28

Historia i położenie geograficzne wsi

Frysztak położony jest w południowo – zachodniej części województwa podkarpackiego, w powiecie strzyżowskim, w Gminie Frysztak, w paśmie Pogórza Strzyżowsko – Dynowskiego. Położony jest na wzgórzu nad doliną Wisłoka w miejscu malowniczego przełomu rzeki przez pas najwyższych wzniesień Pogórza Strzyżowskiego i Dynowskiego. Znajduje się on w obrębie Czarnorzecko – Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego, który obejmuje bardzo cenne pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i kulturowym obszary Pogórza Strzyżowskiego.

Początki Frysztaka sięgają prawdopodobnie końca XII wieku, a z całą pewnością XIII. W 1259 roku Bolesław Wstydlivy nadał miastu prawo magdeburskie, zaś dokument z 1277, wydany przez tegoż króla klasztorowi Cystersów w Koprzywnicy, wymienia Frysztak jako miasto. Z tego wniosek, iż nadanie praw miejskich musiało nastąpić najpóźniej w 1277 r.

Najwcześniejsza udokumentowana wzmianka o Frysztaku pochodzi z 9 sierpnia 1374 roku. Wtedy to królowa Elżbieta przekazała Frysztak, oraz wsie Glinik i Kobyle Konradowi opatowi klasztoru Cystersów koprzywnickich. Darowizna ta stanowiła rekompensatę za utracone na rzecz Kazimierza Wielkiego miasto Jasło.

Pierwsza zapisana nazwa miasta w roku 1374 brzmiała Frienstat, jednakże została wyparta przez inną w 1375 – Fristath. Na przestrzeni wieków nazwa ulegała zmianom: 1375 – Fristath, 1392 – oppido Frienstst, 1432/1434 – de Fristat, 1432/46 – de Fristhat, 1469 – de Frystath, 1477 – de Fristat, 1493 – Fristatth, 1496 – de Fristhatt, 1504 – de Frysthath, 1518/19 – Freystath, 1535 – Fristk, oppindum generosi Pauli Friataczki parochia Fristak. Jej niemieckie brzmienie ma uzasadnienie w tym, że ubytki ludności spowodowane najazdami Tatarów uzupełnione zostały osadnikami niemieckimi.

Przypuszczalnie pierwotna lokalizacja Frysztaka miała miejsce w dolinie blisko rzeki.

W 1366 roku król Kazimierz Wielki wydał dokument w którym Handzlinus Rench otrzymał przywilej na założenie we wsi Kobyle miasta o nazwie Wisłok. Z niewiadomych przyczyn miasto nigdy nie powstało. A rok 1366 przyjmuje się jako datę odnowienia lokacji Frysztaka, ale już nie w dolinie, lecz na wzgórzu. Najwyraźniej obronne położenie wydawało się całkiem bezpieczne, bowiem poniżej wzgórza, w rejonie dzisiejszej wsi Twierdza, zbudowano umocnienia, mające bronić przed nagłym atakiem nieprzyjaciela. Jednak nie zachowały się szczegółowe opisy owych umocnień. Tylko z wrywkowych danych, wnioskować należy, iż ówczesną, nadrzeczną warownię tworzyły wały ziemne otoczone wodą. Korony wałów zwieńczone były niewysokim murem z kamienia łamanego. Być może w owej „twierdzy” znajdowała się wojskowa załoga. Istnienie konstrukcji obronnych potwierdza także nazwa wsi – Twierdza. Ich resztki widoczne były jeszcze w XIX wieku.

Frysztak był własnością królewską do 1374 roku. W 1375 roku opat koprzywnicki oddał wójtostwo miasta w ręce Jana syna Bartolda oraz Harbardowi. W tym czasie miasto rozciągało się na łąkach klasztornych zwanych Przegorzała i na Bartoszowych łąkach. Wójtowie wspólnie z zakonnikami sprowadzali osadników niemieckich i zarządzali sprawami miejskimi. Wzrosło także znaczenie gospodarcze miasta, rozwijał się handel, wzrastała liczba mieszkańców.

Pojawili się również przedstawiciele nowych specjalności rzemieślniczych, mianowicie: sukiennicy i płóciennicy.

W tym czasie (1375r.) opat Cysterski ustanowił sąd leński, który miał działać we Frysztaku, jako organ uprawniony do sądu nad wójtem. Był to załączek sądu wyższego prawa niemieckiego dla posiadłości klasztornych ziemi bieckiej.

W latach 1418/19 wójtostwo Frysztaka należało do Dobiesława. W 1429 roku klasztor sprzedał wójtostwo szlachetnie urodzonemu Janowi, wójtowi z Kołaczyc.

Wiek XV i XVI to wzrost znaczenia miasta. Jego rangę w tym czasie podkreśla dokument z 1451 roku Kazimierza Jagiellończyka, który zlecił kupcom krakowskim, by pędzili bydło z ziemi sanockiej przez Krosno i Frysztak.

Niedługo trwał prężny rozwój miasta. W 1474 roku Frysztak został spalony przez oddziały Macieja Korwina, króla Węgier, liczące sześć tysięcy żołnierzy. W związku z tym król Kazimierz Jagiellończyk zwolnił miasto od wszelkich danin i ciężarów na okres trzech lat. Pięć lat później kolejny pożar zniszczył miasto. Tym razem Frysztak uzyskał zgodę na zawieszenie płatności z wyjątkiem czapowego na okres dwunastu lat.

W końcu XV wieku Frysztak przeszedł z posiadania Cystersów koprzywnickich w posiadanie rodziny Frysztackich. Jak podają akta sanockie w 1486 roku funkcję wójta piastował Mikołaj Frysztacki. Rozsławił on i otoczył blaskiem sławy i potęgi ród Frysztackich. Walecznością i szlachetnymi czynami zdobył tytuł szlachecki, a został nobilitowany przez króla Władysława Warneńczyka, który nadał mu herb Radwan – żółtą chorągiew kościelną na czerwonym polu. Symbolizuje walkę w obronie wiary przeciw pogańskim Turkom. Przypuszcza się, że był inicjatorem budowy podziemnych lochów i piwnic ciągnących się pod miastem (bo czas ich powstania zbliżony jest do okresu w którym Mikołaj był wójtem). Mikołaj Frysztacki był inicjatorem budowy nowego kościoła we Frysztaku (z drzewa modrzewiowego w roku 1442). Świątynia ta nie przetrwała jednak do dziś. Ze względu na zły stan techniczny na wiosnę 1923 roku przystąpiono do rozbiórki starej świątyni. Dnia 25 V 1924 r. podjęto prace przy budowie nowego kościoła. A już 23 X 1927 roku odbyła się uroczystość poświęcenia nowej świątyni. Przeniesiono do niej ołtarze ze starego kościoła. Przypuszcza się, że najstarszy z istniejących ołtarzy z herbem Radwan, był fundowany właśnie przez Mikołaja ku czci patrona – św. Mikołaja.

W II połowie XV wieku nastąpił wzrost znaczenia rodu Frysztackich. Nabyli oni wiele miejscowości sąsiadujących z Frysztakiem, co ułatwiło administrację dóbr, organizowanie większych folwarków. W 1509 roku ich pozycja była tak mocna, że Mikołaj uzyskał zgodę Zygmunta Starego na wykup Frysztaka i Glinika Dolnego z rąk Cystersów. Wraz ze wzrostem prestiżu i majątku Frysztackich wzrosła pozycja ekonomiczna miasta. Świadczy o tym decyzja królewska z 1510 r. o przeniesieniu komory celnej z Wojnicza do Frysztaka. Miasto stało się ważnym punktem etapowym w ruchu handlowym. Natomiast dokument z 1515 roku wspomina, iż Frysztaccy uzyskali prawo do pobierania cła na nowo wybudowanym moście łączącym dwa brzegi Wisłoka, należące do Frysztaka i Kobyla.

Akta sanockie podają, iż w roku 1486 wójtem miasta był Mikołaj Frysztacki. Następnie w 1492 właścicielami byli Mikołaj i Jan Frysztaccy. W 1502 dziedzicami Frysztaka są bracia Mikołaj i Paweł Frysztaccy. A w 1535 roku miasto należało do Pawła Frysztackiego. W 1581 roku Frysztak podzielony był pomiędzy sześciu właścicieli. Pod koniec XVI wieku Frysztaccy utracili większość swoich dóbr. W 1587 r. wójtostwo we Frysztaku i Kobylu należało tylko do Erazma.

W 1597 roku część Frysztaka i Glinika Dolnego Wojciech Frysztacki sprzedał Ankwiczom. A pozostałe części należące do Erazma i Mikołaja, przeszły w posiadanie Ankwiczów poprzez małżeństwo Jana Ankwicza syna Krzysztofa z Zofią, córką Erazma Frysztackiego.

Końcem XVI wieku Frysztaccy zaczęli opuszczać „gniazdo rodzinne” i nabywać majątki w innych okolicach. Od XVII wieku nazwisko Frysztackich nie figurowało w żadnych księgach miejskich.

II połowa XVII wieku to okres stagnacji w dziejach miasta. U jej podstaw leży przyczyny ekonomiczne i polityczne. W 1655 roku całe Pogórze Karpackie, w tym Frysztak zostały spustoszone przez Szwedów. Reszty zniszczeń dopełnił najazd Jerzego Rakoczego księcia siedmiogrodzkiego w 1657 roku. W kilka lat po tym najeździe tutejsza okolica była świadkiem rokoszu przeciw Janowi Kazimierzowi, podniesionemu przez

zbuntowanego Jerzego Lubomirskiego. Oprócz tego grasowały tu bandy chłopów, zbuntowanych przeciw szlachcie z namowy agentów Bohdana Chmielnickiego. Do tych rozruchów i niepokoїв dołączyły się klęski głodu i zarazy, które zdziesiątkowały zubożałą i podupadłą ludność.

Frysztak jako miasto prywatne, stanowił ośrodek administracyjny dla posiadłości ziemskich pozostających w rękach Rojowskich i Ankwiczków. Mieszczan sprowadzono do roli poddanych. Władze w imieniu właścicieli sprawowali przysięgli wójtowie, zastępując wójtów dziedzicznych.

W wieku XVII i XVIII szczególnie trudną sytuację mieli chłopci, którzy często wkraczali na drogę przestępstwa. Powodem tego była bieda, a kradzież królewskiego zboża traktowali oni jako rekompensatę za pracę pańszczyźnianą. Mieszkańcy miasteczka nie przywiązywali uwagi do czystości i porządku. Domy budowano z grubych okrągłaków o spiczastych dachach z podcieniami na drewnianych słupach. Z przodu domów mieściły się pomieszczenia dla bydła. Z tyłu były izby mieszkalne, a za domami ogrody.

W razie epidemii tak jak w roku 1652 chronili się ucieczką w odleglejsze miejsca. Często wymierały całe rodziny. To też nowi przybysze chętnie byli przyjmowani przez dziedziców.

W XVII wieku z inicjatywy Aleksandra Ankwicza powstał szpital, zwany szpitalem dla ubogich.

W XVIII wieku rynek Frysztaka miał kształt prostokąta, na środku którego stał ratusz z podcieniami, wsparty na czterech słupach. Na północ od rynku stał kościół parafialny, wokół niego cmentarz, a obok plebania i szpital dla ubogich.

W XVIII stuleciu jedynymi właścicielami Frysztaka byli Rojowscy, a po nich Józef i Ewa Sierakowscy. Ich majątek odziedziczyli bracia: Ignacy i Michał Roman Sierakowscy. Ignacy Sierakowski był jedynym dziedzicem Frysztaka do 1790 roku. Rezydował on w mieście 23 lata. Niestety, ze względu na liczne i wysokie długi, oraz prowadzone przez Sierakowskich procesy sądowe, wszystkie ich posiadłości w końcu zostały zlicytowane w roku 1802. Nabył je Bernard von Zerboni, z pochodzenia Włoch. Jednakże nie długo cieszył się posiadaniem owych dóbr.

W 1812 sprzedał je kapitanowi wojsk austriackich Leopoldowi Lassolaye. Nowy właściciel zasłynął z tego, że wprowadził do urzędów miejskich jako język obowiązkowy, język niemiecki, oraz stosował wyrafinowane sposoby karania przestępców (min. zakopanie żywcem w ziemi).

W 1845 roku Lassolaye sprzedał Frysztak Konstantemu Kiernickiemu.

W 1872 dziedzic Kiernicki sprzedał Frysztak, Twierdzę i Pułanki miejscowym Żydom. Kupiony majątek został podzielony na części. Wskutek podziału dóbr pogorszyły się warunki życia mieszkańców, gdyż każdy właściciel pracował dla własnej korzyści.

Wiek XIX dla tutejszych mieszkańców nie był zbyt pomyślny. Pożar z jesieni 1805 roku zniszczył połowę domów położonych w rynku. Do odbudowy miasta najpierw wzięli się Żydzi. Byli oni lepiej uposażeni majątkowo od katolików, utrzymywali szynki, kramiki, browary, składy tytoniu.

W 1831 r. panowała epidemia cholery, która zdziesiątkowała mieszkańców Frysztaka i okolicznych wiosek.

W maju 1890 roku wybuchł w miasteczku kolejny pożar - spłonęło 46 domów.

Ówczesne władze wykorzystały zaistniałą sytuację do przeprowadzenia regulacji ulic. Wytyczono nowe szersze ulice, a zachodnią część rynku przesunięto ku tyłowi. W rynku stanęła figura św. Floriana.

W XIX w. rozwijał się drobny handel. Targi odbywały się w czwartki, a co dwa tygodnie wielkie jarmarki. Kontakty handlowe umożliwiały coraz lepiej rozwinięta sieć dróg.

W latach 1822 – 1837 doszło do gruntownej przebudowy drogi tzw. frysztacko – strzyżowskiej. Biegła ona od Rzeszowa przez Strzyżów do Frysztaka i tu łączyła się z drogą do Jasła i Krosna.

W 1892 roku z inicjatywy Rady Powiatowej Miasta Jasła podjęto budowę drogi gminnej u podnóża góry, na której leży Frysztak.

Duże znaczenie miało także otwarcie w październiku 1890 roku linii kolejowej Rzeszów – Jasło, która przebiegała przez Frysztak.

Po uzyskaniu autonomii przez Galicję, w 1866 roku dokonano reform administracyjnych. Frysztak najpierw włączono do powiatu jasielskiego, a od 1896 do strzyżowskiego.

Po zniesieniu urzędów dominikalnych ustąpiło sądownictwo sprawowane przez sędziów – justycyriuszów. Dla utrzymania spokoju i bezpieczeństwa publicznego powstała we Frysztaku w 1850 roku „instytucja dobroczynnej żandarmerii”. Położyła ona kres kradzieżom i rozbojom.

Z urzędów administracyjnych w mieście pierwszy powstał urząd podatkowy w roku 1850, a następnie straż skarbową. W 1855 roku otwarto urząd powiatowy, załatwiający również sprawy sądowe.

W 1867 odłączono administrację od sądownictwa, tym samym zniesiono we Frysztaku urząd podatkowy i powiatowy. Pozostawiono tylko sąd powiatowy dla spraw karnych i cywilnych. W 1894 dla okręgu sądowego frysztackiego utworzono oddział straży finansowej.

W tym czasie powstała pierwsza apteka p. Nowakiewicza.

Urząd pocztowy rozpoczął działalność w 1860 roku dla miasta i najbliższej okolicy. W marcu 1887 otwarto sekcję telegraficzną połączoną z urzędem pocztowym, dzięki czemu miasto uzyskało połączenie ze Strzyżowem i Rzeszowem.

W XI 1891 założono Towarzystwo Kasynowe, które liczyło 26 członków. Następnie 4 maja 1892 roku powstała Ochotnicza Straż Pożarna.

W tym okresie we Frysztaku działały jeszcze: Czytelnia Ludowa, Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”, oraz Towarzystwo Szkoły Ludowej.

II połowa XIX wieku to korzystny okres dla rozwoju miasta. Do rozwoju gospodarczego, a szczególnie do poprawy bytu jego mieszkańców przyczyniła się spółdzielnia zwana Towarzystwem Zaliczkowym, które zostało założone z inicjatywy ks. F. Prusaka w 1897 roku. Celem Towarzystwa było podnoszenie zarobków swoich członków, udzielanie kredytów na dogodnych warunkach, przyjmowanie składek oszczędnościowych.

Duży wpływ na rozwój Frysztaka i okolicy miało również założone w 1898 roku Kółko Rolnicze. I w tym roku (1898) w lipcu dzięki staraniom wikariusza ks. M. Siedlecki otwarto sklep kółka, w którym prowadzono sprzedaż towarów mieszanych. Działalność kółka była związana nie tylko z prowadzeniem sklepów, jak sądzili mieszkańcy, ale sprowadzało dla swoich członków węgiel, nawozy sztuczne.

Był to jedyny polski sklep w mieście przed I wojną światową

I wojna światowa przyniosła Frysztakowi ogromne zniszczenia. Po zarządzeniu 1 sierpnia 1914 roku powszechnej mobilizacji, wielu mieszkańców znalazło się w szeregach armii austriackiej.

Od 16 do 21 grudnia trwała tu zacięta bitwa. Armia austriacka zajęła pozycje wzdłuż góry koło Lubli, a rosyjska koło Widacza aż po Gogołów. Straty były znaczne po obu stronach. Około 200 zabitych i 400 rannych po stronie rosyjskiej i dwa razy tyle po stronie przeciwnika.

W sumie przez Frysztak obie armie przesunęły się aż siedem razy. Przeszło tędy około 160 tysięcy żołnierzy. Po ostatnim przemarszu miasto zupełnie zamarło. Z 1400 mieszkańców zostało około 200, a z inteligencji tylko aptekarz, i kierownik szkoły z rodzinami.

Jesienią 1914 roku powołano we Frysztaku komitet opieki nad żołnierzami. Składał się z miejscowych kobiet i ludzi dobrej woli. Celem ich było dożywianie żołnierzy jadących na front transportem kolejowym.

I wojna światowa sprawiła, że sytuacja miasteczka znacznie się pogorszyła.

Brakowało żywności, opału, odzieży, obuwia. Panował głód i drożyzna. Po walkach miasto i okolica straszły swoim wyglądem.

Po odzyskaniu niepodległości miasto z trudem usuwało ślady walk. Odbudowa zrujnowanych domów trwała przez wiele lat.

Okres międzywojenny oraz walki toczony w 1920 roku ujemnie odbiły się na życiu miasteczka. Spowodowały pogorszenie się sytuacji materialnej. Rosyjscy żołnierze rabowali sklepy, magazyny, rekwirowali żywność, zabierali cenne przedmioty, dopuszczali się gwałtów i zabójstw.

W 1921 roku zlikwidowano urząd podatkowy, co wpłynęło na zmniejszenie znaczenia miasta.

Podupadły i częściowo wyludniony Frysztak został w 1932 roku pozbawiony praw miejskich i nigdy ich już nie odzyskał.

W okresie międzywojennym znacznie wzrosła liczba ludności. Pojawiła się nowa nadzieja na uzyskanie utraconej pozycji, gdyż w czerwcu 1939 roku Frysztak ujęto w wykazie miejscowości wczasowych. Dawało to nadzieję na dalszy rozwój gospodarczy i kulturalny oraz wzrost stopy życiowej jego mieszkańców. Niestety przekreślił ją wrzesień 1939.

Po napaści Niemiec na Polskę, ważnych strategicznie terenów Frysztaka i okolic broniła Armia Karpaty. 7 IX 1939 na wzgórzach w Kobylu wojsko zaczęło budować umocowania, kopiąc rowy i przygotowując linie strzeleckie. Niestety musiało opuścić swoje stanowiska bez oddania ani jednego strzału.

Pierwsi Niemcy we Frysztaku pojawili się 9 IX 1939 roku. Od tego czasu Frysztak stał się miejscem pobytu różnych formacji wojsk niemieckich. Zajmowali oni budynki szkoły, boisko „Sokoła” oraz wszystkie polskie domy, a także plebanie i budynki parafialne. Żołnierze zachowywali się wrogo i nieufnie wobec ludności. W czasie wojny hitlerowcy utworzyli tutaj getto dla Żydów. Po kilkunastu miesiącach dokonali eksterminacji tej ludności. Getto uległo likwidacji w czerwcu 1942, zaś wielu jego mieszkańców trafiło do obozu zagłady w Bełżcu i Płaszowie. Skoncentrowanie dużej ilości Niemców w okolicy Frysztaka było związane z budową bunkrów w Stępinie. Były one przygotowywane przez Niemców jako jedna z kwater Hitlera. Do najcięższych prac wykorzystywano Żydów z Frysztaka. Po wykonaniu prac zostali w okrutny sposób pomordowani. Kwatera w Stępinie była odwiedzana przez Hitlera i jego żonę. W dniach 27 - 28 VIII 1941 roku. Hitler przyjmował tu Mussoliniego. We Frysztaku istniał też choć krótko obóz pracy przymusowej. Więźniowie byli zatrudniani głównie przy budowie niemieckich instalacji wojskowych w Stępinie.

Mieszkańcy Frysztaka brali czynny udział w ruchu oporu. Obwodowi AK w Krośnie podlegały frysztackie placówki „Fiołek” oraz „Ola”.

Bardzo trudny okres w dziejach Frysztaka rozpoczął się od 4 VIII 1944, kiedy to miasto znalazło się na linii frontu, który biegł przez Haczów, Krosno, Korczynę, Przybówkę, aż do Frysztaka. Niemcy za wszelką cenę chcieli utrzymać Frysztak, gdyż stanowił on doskonale miejsce do ostrzeliwania nieprzyjaciela. O górę frysztacką toczyły się bardzo zacięte walki. Trzy razy Frysztak przechodził z rąk do rąk, aż wreszcie Niemcy cofnęli się na linię Lubla – Gogołów. W czasie walk we Frysztaku spłonęło 30% wszystkich budynków. W gruzach legły m. in. zabytkowe kamieniczki z XIX wieku. Z ogólnej liczby mieszkańców Frysztaka wynoszącej w 1939 roku 1652 osoby, w 1945 zostało 545 mieszkańców. Zginęło ponad 70% ludności, byli to przede wszystkim Żydzi.

W 1955 gromadzka Rada Narodowa Frysztaka znalazła się w granicach działalności władz powiatu strzyżowskiego. W 1973 rozpoczęły działalność zmodyfikowane i większe jednostki administracji państwowej – urzędy gmin. Powstała wówczas gmina Frysztak.

Mieszkańcy Frysztaka dwukrotnie starali się o przywrócenie praw miejskich; po raz pierwszy w 1952, po raz drugi w roku 1965. Prezydium WRN w Rzeszowie stwierdziło jednak, iż „zbyt mała liczba mieszkańców i brak czynników miastotwórczych

nie pozwalają na zakwalifikowanie Frysztaka do miast”. Miejscowość ta mimo utraty praw miejskich, posiada jednak charakter miasteczka. Zabytkowe kamieniczki, piękny kościół, układ ulic (jest ich 26), fakt istnienia rynku, parku i alei, wszystko to nadaje Frysztakowi miejski charakter.

Miejscowość Frysztak graniczy z wsiami: Twierdza, Kobyle, Pułanki, Glinik Dolny. Zajmuje powierzchnię 150,4490 ha, a jej teren zamieszkuje 1118 mieszkańców (stan aktualny na 31 grudnia 2013).

2. Środowisko przyrodnicze

Na terenie Frysztaka występują wytwory kredowe trzecio - i czwartorzędowe wykształcone w postaci piaskowców i łupków krośnieńskich. Ukształtowanie powierzchni jest zróżnicowane. Występują tu typowe pogórza o płaskich garbach oraz płaskodenne doliny. Harmonijny krajobraz rolniczy odznacza się niezwykle barwną mozaiką upraw rolnych, łąk, pastwisk. Gleby cechuje natomiast mała różnorodność, gdyż występują tu głównie gleby pseudobielicowe i mady brunatne. Brak tu większych kompleksów leśnych, które stanowią jedynie 10% obszaru wsi. Mimo tego świat roślinny i zwierzęcy jest stosunkowo bogaty. Najczęstszym miejscem występowania flory i fauny, są rozlewiska rzeczne i rzeka Wisłok. Można tu spotkać przede wszystkim rzadkie gatunki ptactwa, a także bobry, które na swój sposób „meliorują” ciek wodny. Przez teren wsi przepływa rzeka Wisłok, która według oceny ogólnej zaliczana jest do III klasy czystości. W obrębie doliny Wisłoka występuje zagrożenie zalewaniem wodami powodziowymi. W dolinie Wisłoka znajdują się również struktury geologiczne o zwiększonej zasobności w wody podziemne, w których obrębie wyznaczono orientacyjny zasięg Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Doliny Wisłoka.

Dużą część wsi Frysztak położona jest na terenie Czarnorzecko – Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego. Pozostała część należy do jego otuliny. Północną granicą wsi jest potok „Baranówek” a wschodnią rzeka „Wisłok”.

3. Turystyka

Na wzgórzu, stromo opadającym w kierunku doliny Wisłoka, przy drodze Krosno – Strzyżów wznoszą się, widoczne z daleka, zabudowania Frysztaka. Trudno sobie wyobrazić piękniejsze położenie. Z jednej strony pnące się ku górze wzniesienia, prowadzące na płaskowyż, z którego rozpościera się widok na rozłożone w dolinach wioski, z drugiej zaś malownicza wstęga Wisłoka. Obronny charakter dawnego miasteczka jest wciąż czytelny, a nazwa sąsiadującej z nim od południa wsi Twierdza mówi sama za siebie.

Tereny Frysztaka kuszą swoją naturalnością wielu turystów. Środowisko Frysztaka cechuje czyste powietrze i piękny krajobraz. Frysztak wyróżnia zwarta zabudowa i skromny powierzchniowo teren, który jest typowo rolniczy z licznymi ciekami wodnymi. Czynniki te mogą sprzyjać rozwojowi agroturystyki.

Na terenie Frysztaka działa Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, który zaprasza przyjeżdżających w te tereny turystów. Każdego skusi z pewnością zespół basenów. Popływać można w basenie sportowym i rekreacyjnym. Dla relaksu dostępny jest brodzik z biczami wodnymi i urządzeniami do masażu wodnego oraz sauna. Z basenu mogą także korzystać osoby niepełnosprawne. GOSiR posiada także salę gimnastyczną z szatniami i natryskami, boisko do piłki nożnej. Zimą do dyspozycji jest oświetlone lodowisko. Na terenie GOSiR-u odbywają się największe imprezy gminne. Są to min.: Dni Ziemi Frysztackiej, Dożynki Gminne, Gminne Zawody Strażackie.

Suma walorów estetycznych krajobrazu zdecydowały o włączeniu terenu wsi w skład Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego. Przez Frysztak przebiega kilka szlaków turystycznych pieszych i rowerowych. W większości są one łatwe do pokonania, więc nawet mniej wprawnym amatorom turystyki nie powinny sprawić większych trudności, a na pewno dostarczą wielu miłych przeżyć. Do tych szlaków zaliczymy:

1. Pieszy szlak turystyczno -krajobrazowy; Ropczyce-Frysztak (oznakowany kolorem zielonym),
2. Rowerowy szlak turystyczno - krajobrazowy; Frysztak - Twierdza - Glinik Dolny – Lubla - Widacz.

Baza gastronomiczna to:

- restauracja „Floriańska” - plac św. Floriana,
- cukiernia „Tara” - ul. Parkowa

Frysztak posiada także bazę noclegową :

- Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji – docelowo 55 miejsc w hotelu oraz 6 osobowe mieszkanie sezonowe przy kompleksie basenów, pole namiotowe,
- Specjalny Ośrodek Szkolno -Wychowawczy - 120 miejsc w czasie wakacji i ferii,
- restauracja „Floriańska” - 20 miejsc.

4. Kultura

Życie kulturalne jest organizowane przez działający Gminny Ośrodek Kultury (GOK) we Frysztaku z siedzibą w Twierdzy. W jego ramach funkcjonują koła zainteresowań - plastyczne, muzyczne i rekreacyjne. GOK we Frysztaku to centrum realizacji aspiracji i potrzeb kulturalnych środowiska.

We Frysztaku do dziś kultywowane są tradycje amatorskiego ruchu artystycznego. Istnieją: Dęta Orkiestra Strażacka, młodzieżowe zespoły taneczne i chór mieszany „Sokół”. Dęta Orkiestra Strażacka powstała w 1992 roku. Jej dyrygentem od samego początku był Henryk Błoniarz do końca 2009r. Aktualnie orkiestrę prowadzi p. Janusz Rak. Orkiestra jest zapraszana na rozmaite imprezy, a jej występy zawsze wzbudzają zainteresowanie i entuzjazm. Chór „Sokół” śpiewa od 1987 roku. Od kwietnia 2003 roku prowadzi go Magdalena Wiśniowska. Zespół „Zygzak” działa od 1997 roku. Zdobył on już liczne nagrody i wyróżnienia (np. wyróżnienie I stopnia - debiuty 2000 w Rzeszowie czy II nagroda na XVIII Międzywojewódzkim przeglądzie dziecięcych i młodzieżowych zespołów tanecznych „Mikołajkowe Spotkania Taneczne” w Krośnie - rok 2010, oraz coroczne wyróżnienia na ogólnopolskich konfrontacjach tańca współczesnego).

Ważnym miejscem działalności kulturalnej jest także Gminna Biblioteka Publiczna, która prowadzi zajęcia świetlicowe i jest otwarta na każdy rodzaj działalności upowszechniającej kulturę. Organizuje wieczory autorskie młodych poetów, promocje książek o tematyce dotyczącej historii ziemi frysztackiej, jak również wystawy prac malarskich miejscowych artystów m.in. Marka Hadro i Małgorzaty Godek. Organizowane są tu bardzo atrakcyjne dla dzieci i młodzieży zajęcia w ferie i wakacje. Biblioteka wraz z filiami w swych zbiorach zgromadziła ponad 48 tys. tomów książek, adresowanych do różnych czytelników. Jest wyposażona w 5- stanowiskową kawiarenkę internetową.

Frysztak organizuje również imprezy cykliczne promujące rozwój kulturalny mieszkańców, m.in. „Dni Ziemi Frysztackiej” (festyn dziecięcy, jarmark Frysztacki, koncert miejscowych zespołów tanecznych). Jest to kilkudniowa impreza masowa dla mieszkańców gminy, która, gromadzi parę tysięcy ludzi. Gościnnie wystąpiły tu takie gwiazdy jak: Czerwone Gitary, Krzysztof Krawczyk, Tercet Egzotyczny, Vox czy Carpe Diem, Andrzej Sikorowski.

W czerwcu 2003 roku odbyły się Frysztackie Dni z Kulturą Europejską. Celem imprezy była prezentacja UE i krajów do niej należących, przybliżenie mieszkańcom Frysztaka ich kultury i obyczajów. Dni Kultury Europejskiej składały się z bloku spotkań, które odbyły się w szkole, na frysztackim rynku i w Gminnym Ośrodku Sportu i Rekreacji.

5. Zagospodarowanie przestrzenne

5.1 Uwarunkowania Ochrony Środowiska Naturalnego

W funkcjonowaniu środowiska naturalnego zasadnicze znaczenie na terenie Frysztaka ma struktura krajobrazu w tym wielkość i wzajemny układ różnego rodzaju ekosystemów:

- ekosystem łąkowo – wodny,
- ekosystem wód płynących (korytarz ekologiczny rzeki Wisłok).

Te ekosystemy tworzą specyficzny i atrakcyjny krajobraz miejscowości. W znacznej mierze zachowują swoją naturalność. Ekosystem łąkowo – wodny łączy się z doliną rzeki Wisłok, która na terenie wsi jest częścią korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym. O ile ekosystem łąkowo – wodny zachował swoją naturalność i nie jest zagrożony procesami urbanizacyjnymi, o tyle korytarz ekologiczny rzeki Wisłok, przez który przebiega droga wojewódzka Babice – Warzyce i linia kolejowa Rzeszów – Jasło, jest zagrożony nadmierną ekspansją budownictwa mieszkaniowego, przemysłowego i infrastruktury.

Polityka ochrony zasobów środowiska naturalnego wsi znajdującej się na terenie Parku Krajobrazowego powinna być rozstrzygnięta w planie ochrony parku (zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie przyrody). Do czasu opracowania planu ochrony parku na jego obszarze winny obowiązywać przepisy wynikające z ustanowienia parku.

Wieś Frysztak, podobnie jak całe województwo podkarpackie, w porównaniu z innymi regionami kraju, ma dobrze zachowane środowisko przyrodnicze. Zanieczyszczenie powietrza w województwie jest stosunkowo niewielkie i można ten element środowiska naturalnego traktować jako mocną stronę tego regionu. Największy negatywny wpływ na jakość powietrza ma ogrzewanie indywidualnych budynków mieszkalnych poprzez piece węglowe. Do poprawy czystości powietrza przyczynia się także likwidacja kotłowni węglowych, stopniowo wymienianych na gazowe.

Wszystkie budynków użyteczności publicznej i szkoły mają ogrzewanie gazowe.

5.2. Infrastruktura Techniczna

5.2.1. Stan dróg i komunikacja

Układ sieci drogowej na terenie wsi Frysztak:

- drogi krajowe – nie występują,

- drogi wojewódzkie – łączna długość – 0,9 km:
  - droga nr 988 Babica – Warzyce – 0,9 km, stan techniczny dobry,
- drogi powiatowe – łączna długość – 2,6 km:
  - droga nr 1 923 R Frysztak – Kobyle - Jazowa – 0,5 km, stan techniczny dobry,
  - droga nr 1 323 R Frysztak – Gogołów – 2,1 km, stan techniczny dobry,
- drogi gminne o łącznej długości 2,15 km:
  - ul. Braci Dymnickich – 0,15 km,
  - ul. Nowa – 0,9 km,
  - ul. Parkowa – 0,25 km,
  - ul. Sportowa – 0,78 km,
  - ul. Wierzbowa 0,07 km
- pozostałe drogi komunalne – ok 4 km.

Łączna długość dróg we Frysztaku wynosi 9,65 km.

Komunikacja we wsi przedstawia się następująco:

a) Komunikacja zbiorowa:

Linia kolejowa – trasa Rzeszów – Jasło, dł. 1,1 km (ze stacją PKP w Twierdzy)
PKS usługi świadczone na trasach obejmujących drogi powiatowe i wojewódzkie – ciągu dróg:

- trasa Krosno – Rzeszów
- trasa Jasło – Lubla – Rzeszów
- trasa Lubla – Strzyżów – Rzeszów
- trasa Huta Gogołowska – Frysztak - Strzyżów – Rzeszów
- trasa Jasło – Gogołów – Strzyżów – Rzeszów
- oraz kursy przelotowe z innych kierunków (Lublin, Gorlice, Krynica, Przemyśl)

b) Prywatna komunikacja:

- taxi – 5 koncesji
- prywatna komunikacja samochodowa związana z przejazdem przez teren gminy.

Stacje benzynowe:

a) stacja LPG - 2 (prywatne).

Stacje diagnostyczne:

a) Okręgowa Stacja Kontroli Pojazdów we Frysztaku - 2 (prywatne),

Parkingi – liczba miejsc parkingowych:

- a) parking utwardzony na ok. 30 miejsc (koło Ośrodka Zdrowia),
- b) parking asfaltowy na ul. M. Frysztackiego ok. 40 miejsc,
- c) parking nieutwardzony na terenie GOSiR ok. 50 miejsc,
- d) parking utwardzony na ok. 65 miejsc (koło Biblioteki Publicznej).

5.2.2 Telekomunikacja

Frysztak obsługiwany jest łącznością przewodową i radiową przez jednego operatora, to jest przez Orange Polska S.A. Centrala we Frysztaku (centrala elektroniczna) powiązana jest z okręgową magistralą ziemną (kabel światłowodowy).

Należy także wspomnieć o telefonii komórkowej. We Frysztaku znajdują się anteny kilku operatorów komórkowych.

5.2.3 Wyposażenie w energię elektryczną

Zaopatrzenie miejscowości w energię elektryczną odbywa się liniami

elektroenergetycznymi wysokiego napięcia 15 kV ze stacji redukcyjnych z wysokiego na średnie napięcie, zlokalizowanych w Strzyżowie i Krośnie. Ogólnie parametry napięciowe we wsi są zadowalające i w chwili obecnej wystarczające. Napięcie średnie doprowadzane jest do stacji transformatorowych, gdzie następuje jego transformacja (obniżenie) do poziomu 0,4 kV. Jest to napięcie wiejskiej sieci konsumpcyjnej i oświetleniowej, bezpośrednio obsługującej odbiorców. Odczuwalne są skutki przeprowadzonej w latach 50-tych i 60-tych powszechnej elektryfikacji wsi, przy ograniczonych możliwościach materiałowych, finansowych i przyjmowanych w tym okresie obciążeniach jednostkowych. Dodatkowym czynnikiem degradującym jest czas powodujący starzenie się konstrukcji i izolacji. Tempo koniecznej reelektryfikacji we wsi, gminie jak i całego województwa uzależnione jest od nakładów finansowych deklarowanych na ten cel przez samorząd i gestora sieci. Rekonstrukcja sieci polegać będzie na dostosowaniu technicznych warunków urządzeń i linii do obowiązujących norm oraz koniecznej rozbudowie układu o dodatkowe stacje dla polepszenia warunków napięciowych odbiorców istniejących i przyszłych.

5.2.4 Gazyfikacja

Wieś Frysztak jest zgazyfikowana. 100% budynków mieszkalnych w miejscowości jest podłączona do gazociągu sieciowego. Przebiegający przez teren wsi gazociąg wysokoprężny o średnicy 250 mm jest gazociągiem o znaczeniu regionalnym relacji Sędziszów – Warzyce i ciśnieniu normalnym 0,4 Mpa. Gazociąg ten wybudowano w 1970 r. i pracuje w układzie pierścieniowym krajowego układu sieci gazowych. Z gazociągu tego zasilana jest w gaz ziemny stacja redukcyjno – pomiarowa znajdująca się we Frysztaku. Strefa bezpieczeństwa od wyżej wymienionego gazociągu wysokoprężnego i stacji redukcyjno – pomiarowej w zależności od rodzaju zabudowy i rodzaju uzbrojenia wynosi od 2,0 do 35,0 m. Sama wieś zasilana jest ze stacji redukcyjno – pomiarowej gazociągiem średnioprężnym, wybudowanym ponad 10 lat temu.

5.2.5 Gospodarka wodno – ściekowa

We wsi dostęp do wody ma 100% gospodarstw. Woda jest dostarczana z wodociągu komunalnego o ujęciu powierzchniowym na potoku „Baranówek”, a także studni głębinowej i studni prywatnych o nieustalonej wydajności. W kolejnych latach przewiduje się kontynuację budowy dodatkowych ujęć wody i stopniową wymianę sieci wodociągowej.

5.2.6. Sieć kanalizacyjna

Frysztak jest wsią prawie w całości skanalizowaną. Kanalizację w tej miejscowości wybudowano w roku 2010. Odprowadza ona nieczystości do gminnej oczyszczalni ścieków w Pułankach.

Charakterystyka sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków.

Całkowita długość sieci kanalizacyjnej we Frysztaku	21,90 km.
Stopień skanalizowania	99%
Liczba gospodarstw domowych przyłączonych do sieci	317
Rodzaj oczyszczalni	biologiczno – mechaniczna
Przepuszczalność oczyszczalni na dobę	1500m ³
Własność oczyszczalni	Gmina Frysztak

Pozostała część sieci kanalizacyjnej będzie wykonywana w miarę posiadanych środków finansowych.

5.2.7. Gospodarka odpadami komunalnymi

Wieś w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi obsługiwana jest przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej – Strzyżów. Odpady komunalne pochodzące z nieruchomości zamieszkałych odbierane są zgodnie z obowiązującym harmonogramem wywozu odpadów i ustalonymi trasami zbiórki. Na terenie gminy Frysztak nie istnieje wysypisko śmieci, dlatego Frysztak korzysta z komunalnego wysypiska śmieci w Strzyżowie na mocy zawartego z Miastem i Gminą Strzyżów porozumienia, którego celem była partycypacja w kosztach budowy i utrzymania wysypiska śmieci dla tych gmin.

5.3 Własność nieruchomości

Rozpoznanie struktury własności gruntów.

W ogólnej powierzchni wsi liczącej 150,4647 ha występują następujące rodzaje własności:

Zasoby gruntów państwowych	pow. 3,5397 ha tj. 2,35%
Pozostałe grunty instytucji państwowych i uspołecznionych	pow. 2,0231 ha tj. 1,35%
Własność komunalna i mienie wiejskie	pow. 12,4300 ha tj. 8,26%
Własność indywidualna	pow. 110,5029 ha tj. 73,45%
Inne dostępne dane	pow. 21,9600 ha tj. 14,59%

5.4. Obiekty dziedzictwa kulturowego

Do obiektów dziedzictwa kulturowego Frysztaka zaliczamy:

- ◆ Zespół Kościoła Parafialnego pod wezwaniem Narodzenia NMP,
- ◆ Poczta z początku XX w.,
- ◆ Apteka z około 1920 r. ,
- ◆ Domy drewniane z początku XX w.
- ◆ Zabytkowy budynek biblioteki

5.5. Analiza SWOT

Celem analizy jest określenie mocnych i słabych stron, które wynikają ze specyfiki miejscowości oraz szans i zagrożeń wpływających z otoczenia, a więc czynników, które są niezależne od wsi Frysztak.

Analiza mocnych i słabych stron przeprowadzona została w następujących obszarach:

Położenie wsi, środowisko naturalne, dostępność komunikacyjna, kultura, infrastruktura techniczna.

Warunki wspierające rozwój gospodarczy.

Analiza szans i zagrożeń obejmuje:
Ochronę środowiska i infrastrukturę techniczną.

Analiza mocnych i słabych stron

<i>1. Położenie wsi, środowisko naturalne, dostępność komunikacyjna, kultura</i>	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ◆ położenie w paśmie Pogórza Strzyżowsko – Dynowskiego ◆ niski stopień zanieczyszczenia środowiska ◆ park krajobrazowy (Czarnorzecko – Strzyżowski Park Krajobrazowy) ◆ korzystny układ komunikacyjny w stosunku do głównych dróg w regionie ◆ wysoko rozwinięte życie kulturalne wsi (GOSiR + GOK + GBP) 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ nie zadowalający stan infrastruktury drogowej ◆ niska świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska naturalnego ◆ występowanie zagrożeń powodziowych

<i>2. Infrastruktura techniczna</i>	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ◆ wysoki wskaźnik gazyfikacji wsi ◆ dobrze rozwinięta sieć telekomunikacyjna ◆ posiadanie kanalizacji ◆ dobrze rozwinięta sieć wodociągów ◆ dobrze rozwinięta baza gastronomiczna ◆ dużo miejsc noclegowych ◆ zmodernizowane obiekty GOSiR i GOK 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ nie zadowalający stan infrastruktury drogowej ◆ słabo rozwinięta gospodarka wodna ◆ zły stan urządzeń wodnych ◆ nie podejmowanie działań melioracyjnych.

3. Warunki wspierające rozwój gospodarczy	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ◆ tworzenie przez władze gminne korzystnego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości we wsi ◆ dynamiczne i twórcze podejście władz gminy i wsi (Rada Sołecka, Ziemia Frysztacka Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju) do spraw związanych z szeroko pojętym rozwojem lokalnym i promocją wsi Frysztak. 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ niski poziom kapitału prywatnego na wsi, ◆ ciągle niedostateczna ilość działań promocyjnych, promujących możliwości inwestycyjne miejscowości, ◆ mentalność mieszkańców (w wielu przypadkach nie rozumieją znaczenia przedsiębiorczości)

Analiza szans i zagrożeń obejmuje:

1. Ochrona środowiska i infrastruktura	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ◆ możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania dla inwestycji gminnych (np. pieniędzy pochodzących z programów pomocowych) ◆ podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz zwiększenie pomocy i zrozumienia władz dla spraw ochrony środowiska naturalnego w regionach ◆ rozwój sieci telekomunikacyjnej (np. zaspokojenie potrzeb mieszkańców w ogólnodostępnym zakresie do nowoczesnej sieci internetowej) 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ niepewność pozyskiwania dodatkowych środków finansowych na zaplanowane do realizacji w określonym czasie inwestycje ◆ niska świadomość ekologiczna mieszkańców ◆ brak wystarczających środków własnych na zaspokojenie wszystkich potrzeb wynikających z rozbudowy infrastruktury technicznej.

Postawę wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej stanowi dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna. Nieodpowiedni stopień rozwoju infrastruktury wiejskiej nie tylko obniża standard życia i gospodarowania mieszkańców wsi, lecz także decyduje o słabej atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów tak zewnętrznych jak i wewnętrznych. Pociąga to za sobą najczęściej zastój ekonomiczny oraz znaczny poziom degradacji środowiska naturalnego poprzez emisję zanieczyszczeń do powietrza i zrzuty ścieków gospodarczych, co w efekcie rzutuje nie tylko na obniżenie stanu zdrowotności społeczeństwa oraz niekorzystnie wpływa na jakość płodów rolnych i walory turystyczne terenu. Podniesienie poziomu wyposażenia w pełną infrastrukturę techniczną oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej poprzez poprawę jakości dróg pozwoli na zmniejszenie dystansu konkurencyjnego z innymi regionami w kraju. Z pewnością zaowocuje to większym zainteresowaniem ze strony inwestorów, a następnie podniesie stopień lokalnego rozwoju ekonomicznego. Stan dróg wymaga tu również znacznych nakładów finansowych na ich modernizację. Jest to niezbędne, aby stan dróg nie stał się podstawową barierą rozwoju miejscowości.

Pożądaną tendencje rozwojowe w zakresie infrastruktury technicznej, społecznej i kultury

obejmują ponadto:

- ◆ poprawienie stanu nawierzchni drogowych,
- ◆ budowę chodników,

6. Gospodarka

Wieś Frysztak otwarta jest na inwestycje na każdym polu działalności gospodarczej, które zaowocują zyskiem oraz utworzeniem nowych miejsc pracy dla mieszkańców tego terenu. Główne pożądane kierunki inwestowania to:

- ◆ tworzenie grup producenckich w rolnictwie,
- ◆ przetwórstwo spożywcze,
- ◆ rozwój usług,
- ◆ agroturystyka,
- ◆ rozbudowa infrastruktury około turystycznej i rekreacyjnej.

Infrastruktura we wsi Frysztak w ostatnich latach uległa znacznej poprawie. Ponad 80 % gospodarstw domowych podłączonych jest do wodociągu komunalnego. W 2010 r. zakończono budowę kanalizacji sanitarnej, około 95% gospodarstw domowych jest podłączona do sieci. Sieć gazowa obejmuje ponad 90% gospodarstw domowych. Również sieć telekomunikacyjna (w tym komórkowa) i pocztowa jest zadowalająca. Przez teren wsi przebiegają drogi wojewódzkie, powiatowe oraz gminne. Ponadto przebiega jednotorowa linia kolejowa Rzeszów - Jasło ze znajdującym się przystankiem w sąsiedniej wsi Twierdza. Frysztak w porównaniu z innymi regionami w kraju ma dobrze zachowane środowisko przyrodnicze. Zorganizowana jest tu zbiórka odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych jak również prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów w Gminnym Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Gliniku Dolnym z trenu całej gminy. Atutem gminy jest niski poziom skażenia środowiska naturalnego, co stwarza duże możliwości produkcji ekologicznej w rolnictwie. Produkty takie poszukiwane są na rynkach krajowych i zagranicznych.

Główne cele wsi to:

- ◆ podniesienie poziomu życia społeczności wsi,
- ◆ odnowienie rynku i uliczek nadających charakter miasteczkowy centrum wsi,
- ◆ rozwój infrastruktury technicznej, co podniesie atrakcyjność inwestycyjną i osadniczą terenu,
- ◆ powstanie nowych zakładów przetwórczych wykorzystujących miejscowe surowce,
- ◆ utworzenie grup producencko – marketingowych,
- ◆ rozwój turystyki i agroturystyki,
- ◆ rozwój bazy hotelowej i gastronomicznej,
- ◆ pozyskanie środków unijnych w celu szybszego podniesienia poziomu inwestycji. powstanie instytucji wspierających rozwój społeczny i gospodarczy wsi, w tym instytucji około biznesowych.

6.1. Główni pracodawcy

Do zakładów, które prowadzą działalność na terenie Frysztaka należą:

- Delikatesy Centrum,
- Delikatesy Biedronka,
- Okręgowa Stacja Kontroli Pojazdów,
- Zakład Stolarski Zbigniew Dykas,
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „WENTA”,
- Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe „STOLAREX”,
- Pozostałe mniejsze przedsiębiorstwa usługowo -produkcyjne.

Większość przedsiębiorców działających na terenie Frysztaka pozytywnie ocenia

promocję gospodarczą prowadzoną przez władze gminne, a także pozytywnie ocenia możliwości rozwoju w najbliższej perspektywie. Przedsiębiorcy deklarują też utworzenie w związku z planowanym rozwojem nowych miejsc pracy.

Dużo miejsc pracy zapewniają także:

- Specjalny Ośrodek Szkolno -Wychowawczy,
- Przedszkole Publiczne,
- Szkoła Podstawowa Nr 1,
- Gimnazjum Publiczne Nr 1.

6.2 Rolnictwo

Ilość gospodarstw rolnych we Frysztaku - 448

poniżej 1 ha	335
od 1 – 2 ha	76
od 2 - 5 ha	34
od 5 - 7 ha	1
od 7-10 ha	0
od 10-15 ha	2
powyżej 15 ha	0
Grunty rolne:	90,2614 ha
Lasy:	9,8241ha
Nie użytki:	0,2743ha
Pozostałe:	50,1049 ha
Ogółem:	150,4490 ha

Średnia wielkość gospodarstwa wynosi 0,4 ha.

6.3 Struktura podstawowych branż na terenie miejscowości Specyfikacja gospodarcza wsi

Grupa	Ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na dzień 31.12.2012 r.
Produkcja Usługi Gastronomia	---
Handel	50
Produkcja	5
Usługi	47
Gastronomia	2
Transport	8
Eksport - Import	---
Pozostałe	6
Wyłączenia	---
Usługi materialne	---
Nieokreślone	---
Ogółem	118

6.4. Analiza SWOT

Analiza mocnych i słabych stron przeprowadzona została w następujących obszarach:

Główne sektory gospodarki,

Rolnictwo,

<i>1. Główny sektory gospodarki</i>	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ◆ stabilnie rozwijający się sektor małych i średnich przedsiębiorstw szczególnie w zakresie handlu i usług ◆ wolne zasoby ludzkie 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ brak aktualnego planu zagospodarowania przestrzennego ◆ problemy z pozyskaniem kapitału na inwestycje przez miejscowe firmy ◆ niewystarczająca infrastruktura instytucjonalna wspierająca rozwój przedsiębiorczości ◆ niedostateczna promocja gospodarcza i turystyczna ◆ niedostateczny poziom edukacji ekonomicznej – wiedzy na temat przedsiębiorczości wśród mieszkańców ◆ wciąż zbyt słabo rozwinięta drobna wytwórczość ◆ niewielkie możliwości wynajmu lokali lub kupna gruntów pod działalność gospodarczą ◆ niska siła nabywcza mieszkańców ◆ brak zakładów przemysłowych, które mogłyby dać trwałe miejsca pracy mieszkańcom wsi
2. Rolnictwo	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ◆ ze względu na bardzo czyste środowisko naturalne produkty rolne mogą być uznane za zdrową żywność, ◆ możliwość specjalizacji w zakresie działalności rolniczej tj. możliwość prowadzenia działalności w zakresie ogrodnictwa, sadownictwa i warzywnictwa, ◆ dobra baza dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego ◆ dobre warunki do rozwoju agroturystyki 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ niezbyt korzystne warunki glebowe - przewaga gleb pseudobielicowych i brunatnych, ◆ rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych, ◆ brak zorganizowanego lokalnego rynku zbytu, ◆ bariera kapitałowa, brak źródeł finansowania inwestycji w rolnictwie niezbyt wysoki poziom nowoczesnej wiedzy rolniczej, ◆ niski poziom specyfikacji rolniczej, ◆ zbyt duże zatrudnienie w rolnictwie, ◆ wysokie koszty produkcji rolnej ◆ zły stan melioracji ◆ słaba mechanizacja produkcji rolnej.

Analiza szans i zagrożeń obejmuje:
Rolnictwo i główne sektory gospodarki

1. Rolnictwo i główne sektory gospodarki	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ◆ tworzenie się zorganizowanych profesjonalnych rynków hurtowych, ◆ rosnące zainteresowanie żywnością wyprodukowaną w gospodarstwach ekologicznych, ◆ pozyskiwanie zewnętrznych inwestorów, ◆ dostęp do preferencyjnych kredytów i innych źródeł finansowania inwestycji w rolnictwie oraz rozwoju przedsiębiorczości, ◆ rozwój turystyki wiejskiej, ◆ członkostwo w Unii Europejskiej oraz otwarcie się Wspólnego Rynku na polskie produkty rolne 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ wysokie poziomy podatków i opłat ZUS, ◆ małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych, ◆ niestabilna i skomplikowana polityka podatkowa, ◆ brak stabilnej polityki rolnej państwa, ◆ niska opłacalność produkcji, ◆ wysokie wymagania stawiane gospodarstwom związane z wejściem do Unii Europejskiej.

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych na terenie Frysztaka jest niekorzystna. Średnia wielkość gospodarstwa wynosi około 0,4 ha. Trwałość obecnej struktury obszarowej wynika m.in. z funkcji, jaką pełnią drobne gospodarstwa, a mianowicie:

- część drobnych gospodarstw nie sprzedaje produktów,
- produkcja na potrzeby własne rodziny mającej także inne źródła dochodu.
- gospodarstwo zabezpiecza minimum żywnościowe na wypadek utraty pracy.

W większości gospodarstw produkcja ma wciąż wszechstronny i nie wyspecjalizowany charakter, a jej struktura nie odbiega zbyt od przeciętnej w skali kraju.

Bariery i problemy marketingowe, jakie osłabiają sytuację gospodarczą we wsi:

- ◆ niska zdolność do inwestowania i niewystarczające bieżące inwestycje,
- ◆ niskie nakłady na marketing, brak dostępu do nowoczesnej technologii
- ◆ silna konkurencja rynkowa.

7. Sfera społeczna

7.1 Sytuacja demograficzna i społeczna terenu

Wieś Frysztak liczy 1118 mieszkańców. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 77 mieszkańców na 1 km², przy średniej w województwie podkarpackim 118 osób na 1 km². Stopa przyrostu naturalnego we Frysztaku, podobnie jak w całym kraju ma tendencję zniżkową.

Ludność według płci i ekonomicznych grup wieku (stan na 30.IV.2008)

W wieku:	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	1118	567	580
Przedprodukcyjnym (mężczyźni i kobiety w wieku 0-17 lat)	209	102	107
Produkcyjnym (mężczyźni w wieku 18-64 lata, kobiety w wieku 18-59 lat)	746	378	368

W wieku:	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Poprodukcyjnym (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety w wieku 60 lat i więcej)	192	80	112

7.2 Bezrobocie

Bezrobocie we wsi jest przede wszystkim problemem społecznym.

Jego rozwiązanie to zasadnicze i jedno z najpilniejszych zadań.

Do głównych przyczyn bezrobocia zaliczyć możemy brak zakładów pracy dla osób o wyuczonym zawodzie. Brakuje również miejsc pracy dla pracowników niewykwalifikowanych, i chęci podniesienia kwalifikacji.

Pojawiają się tu także problemy niezależne od mieszkańców, bariery popytu na wyprodukowane towary, ubożenie ludności rolniczej. Niskie dochody z pracy w rolnictwie.

7.3. Analiza SWOT

Analiza mocnych i słabych stron przeprowadzona została w obszarach:

Warunki demograficzne,

Poziom zaspokojenia warunków socjalno – bytowych

<i>1. Warunki demograficzne</i>	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ◆ niewielki koszt zatrudnienia miejscowej ludności w przypadku przyciągnięcia inwestora, ◆ potencjał osób w wieku produkcyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ niski poziom przyrostu naturalnego ◆ niekorzystne saldo migracji, ◆ wysoka stopa bezrobocia szczególnie wśród ludzi młodych, ◆ niski odsetek osób z wyższym wykształceniem, ◆ niewielkie możliwości znalezienia zatrudnienia, ◆ starzenie się populacji.

<i>2. Poziom zaspokojenia warunków socjalno - bytowych</i>	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ◆ działalność instytucji kulturalnych i społecznych (Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Kultury), 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Niewystarczająco rozwinięta baza informatyczna, ograniczony dostęp do Internetu, ◆ ograniczone możliwości spędzania wolnego czasu poza terenem wsi i gminy, ◆ ograniczona ilość środków finansowych na remonty i budownictwo.

Analiza szans i zagrożeń obejmuje:

Poziom zaspokojenia warunków socjalno – bytowych

<i>1. Poziom zaspokojenia warunków socjalno - bytowych</i>	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ◆ spadek stopy bezrobocia wśród mieszkańców wsi, ◆ polepszenie się sytuacji ekonomicznej mieszkańców wsi wraz z pojawieniem się inwestycji różnego typu. 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ dalsza migracja młodych ludzi do innych miejscowości.

Problemem wsi Frysztak jest jak w innych regionach kraju wysoki poziom bezrobocia, szczególnie wśród ludzi młodych. Stosunkowo niewiele osób pracuje w sektorze usług. Natomiast w przeciągu ostatnich kilku lat, zmniejszeniu liczby osób pracujących w przemyśle towarzyszył wzrost zatrudnienia w rolnictwie. W związku trudną sytuacją firm ludzie tracą stałą pracę, wracają, więc do zajęć rolniczych. Rolnictwo staje się buforem hamującym skutki przekształceń gospodarczych. Sytuacja taka prowadzi jednak do innego niekorzystnego zjawiska, jakim jest bezrobocie ukryte w rolnictwie. Nadal niezadowolający jest poziom zatrudnienia w sektorze usług. Główne powody trudnej sytuacji życiowej osób korzystających z pomocy społecznej to: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność i ochrona macierzyństwa.

8. Analiza obszarów problemowych

8.1. Zadania polegające na poprawie sytuacji na terenie wsi Frysztak.

Plan Rozwoju Lokalnego będzie realizowany na obszarze pięciu priorytetów:

- **Ożywienie kulturalne centrum miejscowości** w oparciu o odbudowaną i uporządkowaną płytę Placu Św. Floriana.

Cel: Poprawa wizerunku centrum miejscowości, umożliwienie wykorzystania Pl. Św. Floriana na imprezy kulturalne (Orkiestra Św. Floriana, Koncert dla Jana Pawła II, Jarmark Frysztacki i inne) skuteczna promocja miejscowości.

- **Rozwój turystyki kulturalnej** na bazie Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji, turystyki krajoznawczej w oparciu o walory przyrodnicze, z założeniem rozwoju bazy noclegowej.

Cel: Wzrost dochodów z turystyki, rozwój turystyki pobytowej, skuteczna promocja miejscowości.

- **Zrównoważony, wielokierunkowy rozwój wsi** w oparciu o środowisko naturalne, promocję walorów, poprawę atrakcyjności turystycznej, tworzenie pozarolniczych źródeł dochodu, produkcję zdrowej żywności, przebudowę struktury agrarnej i racjonalizację produkcji rolniczej.

Cel: Trwałe pozyskanie klientów - odbiorców produktów rolnych, wzrost przychodów z działalności pozarolniczej, tworzenie pełnej infrastruktury technicznej na terenie wsi.

- **Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej wsi**, tworzenie nowych miejsc pracy, wzrost zamożności i poprawa stopy życiowej mieszkańców, wsparcie kapitału zewnętrznego poprzez poprawę infrastruktury, tworzenie przychylnego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości.

Cel: Napływ inwestorów zewnętrznych, wzrost zamożności wsi, budowa nowoczesnej struktury społeczno-gospodarczej.

- **Zapobieganie zjawiskom wykluczenia społecznego**, rozwój zasobów ludzkich umożliwiające lepsze przystosowanie społeczne do przemian społeczno-gospodarczych.

Cel: Zapobieganie wykluczeniu społecznemu, rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy.

8.2. Lista zadań przewidzianych do realizacji w ramach wypełniania założeń poszczególnych priorytetów

Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury:

- ◆ budowa chodników przy gminnych i drogach powiatowych /współdziałanie w finansowaniu /,
- ◆ przystosowanie chodników i budowa podjazdów dla niepełnosprawnych,
- ◆ przebudowa ulic oraz oświetlenia w Rynku Frysztackim,
- ◆ wyposażenie placów i ulic w elementy małej architektury,
- ◆ budowa i remonty dróg powiatowych, gminnych i wiejskich,
- ◆ budowa parkingów obok budynków użyteczności publicznej,
- ◆ budowa i przebudowa przepustów na ciekach wodnych,
- ◆ remonty budynków użyteczności publicznej,
- ◆ dofinansowanie i zakup sprzętu jednostce OSP.

Poprawa stanu środowiska naturalnego:

- ◆ segregacja odpadów na terenie wsi segregacja u „źródła” tj. bezpośrednio z gospodarstw domowych,
- ◆ zasadzanie drzew i krzewów,
- ◆ likwidacja dzikich wysypisk śmieci,
- ◆ walka z nielegalnym zrzutem ścieków.

Poprawa stanu kultury i turystyki:

- ◆ propagowanie rozwoju usług noclegowych, agroturystyki w bezpośrednim związku z organizowanymi przez Gminny Ośrodek Kultury wydarzeniami kulturalnymi,
- ◆ poprawa wizerunku terenów przyległych do obiektów o charakterze publicznym (dom kultury, remiza OSP) w postaci utwardzonych parkingów, organizacji terenów, zielonych, budowa nowych ogrodzeń itp.,
- ◆ uruchomienie ścieżek turystycznych: pieszych i rowerowych,
- ◆ rozbudowa infrastruktury turystycznej (baza noclegowa),
- ◆ otoczenie opieką zabytków sakralnych (kapliczki)
- ◆ organizacja imprez masowych,
- ◆ promocja zespołów artystycznych,
- ◆ poprawa bezpieczeństwa poprzez budowę zabezpieczeń chodników i oznakowań przy obiektach użyteczności publicznej.

Promocja:

- ◆ stała współpraca z mediami,
- ◆ prowadzenie strony internetowej,
- ◆ nawiązywanie kontaktów krajowych i międzynarodowych,
- ◆ działalność wydawnicza (gazeta frysztacka, foldery, widokówki, oraz duża ilość wydawnictw książkowych itp.), odpowiednie oznakowanie informacyjne dróg i atrakcji wsi.

Ochrona dziedzictwa:

- ◆ odtwarzanie zwyczajów, obrzędów, elementów dóbr materialnych wsi (np. stroje regionalne, architektura), w ramach grup zainteresowań funkcjonujących przy Gminnym Ośrodku Kultury we Frysztaku,
- ◆ organizacja szkoleń, kursów i innych form doskonalenia dla potencjalnych instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego (z zakresu technik pracy z twórcami amatorami) - GOK,
- ◆ tworzenie ośrodków rękodzielniczych z prowadzeniem stałych warsztatów z zakresu m.in. garncarstwa, zdobnictwa ludowego (GOK)
- ◆ wspomaganie wystawiennictwa i handlu rękodziełami jako formy aktywizacji zawodowej (GOK).

Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców:

- ◆ budowa i rozbudowa infrastruktury sportowo -rekreacyjnej,
- ◆ utworzenie ośrodka szkoleń np. dla rolników chcących się przekwalifikować i odejść z rolnictwa, nauki języków obcych (GOK),

- ◆ organizacja grup zrzeszających rolników (uprawa, warzyw, owoców, roślin zbożowych),
- ◆ wspieranie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, tworzenie programów stypendialnych dla wyrównywania szans młodzieży wiejskiej i miejskiej.

9. Inwestycje, które będą realizowane w miejscowości Frysztak w okresie od 2014 - 2020

Nazwa zadania	Cel	Przeznaczenie	Harmonogram realizacji
Doposażenie pracowni, dokończenie wymiany instalacji elektrycznej, remontu korytarzy kanalizacji i łazienek w Gimnazjum Publicznym Nr 1 i Szkole Podstawowej Nr 1. we Frysztaku oraz wykonanie obejścia, hali i boiska sportowego	Poprawa standardu wyposażenia	Podniesienie jakości kształcenia młodzieży.	2014 - 2018 r.
Modernizacja i przebudowa otwartych basenów kąpielowych z elementami zagospodarowania terenu wokół GOSiR	Prawidłowe funkcjonowanie GOSiR	Poprawa bazy – sportowej i noclegowej	2014 - 2020 r.
Dokończenie modernizacji bazy noclegowej wraz z zakupem wyposażenia w obiektach GOSiR.	Prawidłowe funkcjonowanie GOSiR	Poprawa bazy – sportowej i noclegowej	2014 - 2019 r.
Budowa oświetlenia ulicznego przy ulicy Wybickiego i ul. Nowej oraz Sportowej i Mostowej wraz z wykonaniem chodników .	Poprawa stanu oświetlenia oraz usprawnienia ruchu pieszego.	Poprawa stanu bezpieczeństwa	2014 - 2017 r.
Systematyczna wymiana wodociągu frysztackiego oraz poprawa jakości i zaopatrzenia w wodę pitną dla mieszkańców.	Zabezpieczenie ilości wody pitnej dla mieszkańców.	Pozytywny wpływ na zdrowie mieszkańców	2014 - 2020 r.
Budowa i przebudowa ulic i chodników przy ulicy Gołębiowskiego, Braci Dymnickich, Słonecznej, Parkowej	Usprawnienia ruchu kołowego i pieszego.	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i estetyki	2014 – 2018r.

i Samolewicza		miejsowości	
Zagospodarowanie ulic i placów poprzez wyposażenie ich w elementy małej architektury (ławeczki, kwietniki, kosze, stojaki na rowery itp.)	Podniesienie standardu wyposażenia placów i ulic w elementy małej architektury	Stworzenie miejsc do odpoczynku i miłego spędzenia czasu dla mieszkańców,	2014 – 2018 r.
Przebudowa chodników dla pieszych wraz z przebudową oświetlenia ulicznego przy ul. Mikołaja Fryszackiego oraz przebudową całej ulicy.	Poprawa jakości życia mieszkańców oraz zaspokojenie potrzeb mieszkańców	Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i estetyki miejscowości	2014-2018 r.
Zakup działki na plac targowy i parking	Poprawa standardu warunków zbytu towarów	Poprawa stanu bezpieczeństwa i estetyki miejscowości	2014-2020
Kompleksowa modernizacja basenu, rozbudowa trybun do 300 osób wraz z zadaszeniem	Prawidłowe funkcjonowanie GOSiR.	Poprawa bazy sportowej	2014-2020
Wykonanie boiska o nawierzchni syntetycznej, drugiej płyty boiska piłkarskiego wraz z wykonaniem drenażu, nawadniania płyty głównej boiska, ogrodzenia oraz wykonanie bieżni lekkoatletycznej – 100m.	Prawidłowe funkcjonowanie GOSiR.	Poprawa bazy sportowej	2014-2020

10. Opis planowanego przedsięwzięcia /operacji/.

Tytuł projektu:

Przebudowa chodnika dla pieszych wraz z przebudową oświetlenia ulicznego przy ul. Mikołaja Fryszackiego.

Wykaz przewidzianych do wykonania robót budowlanych:

- roboty rozbiórkowe,
- montaż krawężników drogowych 35 x 20 na ławie betonowej,
- wykonanie nawierzchni z kostki brukowej,
- przebudowa oświetlenia ulicy M. Fryszackiego.

Głównym założeniem projektowym jest wprowadzenie jednolitego układu i kolorystyki nawierzchni chodników oraz przeprojektowanie przestarzałego oświetlenia ulicznego, co oznacza likwidację słupów betonowych z lat 50-tych z kablami i wykonanie oświetlenia kablem ziemnym z lampami parkowymi.

11. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla realizacji inwestycji (operacji).

Rynek fryszacki, gdzie realizowana jest inwestycja jest miejscem organizowania imprez gminnych i miejscem spotkań społeczności gminnej. Bliskość rzeki Wisłok, ciekawe obiekty zabytkowe oraz zaplecze turystyczno – sportowe zachęcają do odwiedzenia tego terenu.

Dlatego niezbędnym jest inwestowanie w rozwój małej architektury w rynku fryszackim. Obszar objęty wnioskiem stanowi fragment historycznego obszaru rynku fryszackiego, przez który przebiega droga przelotowa, stanowiąca wcześniej trakt węgierski.

Głównym założeniem projektowym jest optyczne scalenie przestrzeni rynkowej, wyeksponowanie walorów przywracających pierwotną świetność.

Istotne znaczenie dla odbioru przestrzeni rynkowej we Frysztaku ma wprowadzenie jednolitego układu i kolorystyki nawierzchni chodników i placów oraz przebudowa przestarzałej linii elektrycznej i wykonanie oświetlenia kablem ziemnym z lampami parkowymi.

Zadania które są aktualnie realizowane i przewidziane do realizacji w miejscowości Frysztak gm. Frysztak w kolejnych 7 latach w większości wymienione wyżej, związane są w szczególności z kształtowaniem obszarów wiejskich.

W bezpośrednim sąsiedztwie rynku fryszackiego przy ulicy M. Fryszackiego i Ks. Błajera mieszczą się ważniejsze budynki użyteczności publicznej tj. Urząd Gminy Frysztak, Gminna Biblioteka Publiczna, Ośrodek Zdrowia, Apteka oraz wzdłuż ulic wiele sklepów i zakładów usługowych. Na przyległych ulicach do rynku fryszackiego i dużym placu parkingowym odbywają się liczne imprezy kulturalne i okolicznościowe m. in. cykliczna impreza „Koncert dla Jana Pawła II” w każdą rocznicę jego śmierci, Bożonarodzeniowe Kolędowanie a także imprezy dla dzieci czy inne spotkania okolicznościowe np. 60-lecie Gminnej Biblioteki Publicznej, wieczór poezji naszych poetów itp.

Jednak bardzo ważnym założeniem projektowym jest optyczne scalenie przestrzeni rynkowej wraz z przyległymi ulicami wyeksponowanie jej najważniejszych walorów przywracających pierwotną świetność poprzez wykonanie chodników i oświetlenia.

Reasumując wykonanie w/w inwestycji przyczyni się do zwiększenia liczby osób korzystających z odnowionej infrastruktury i umożliwi aktywne spędzanie wolnego czasu. To z kolei wpłynie na zwiększenie walorów estetycznych obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców oraz będzie sprzyjać nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie jak również cechy regionalno - przestrzenne.

12. Opis planowanego przedsięwzięcia /operacji/.

Tytuł projektu:

Budowa chodnika dla pieszych wraz z odwodnieniem w ciągu drogi nr. ewid. 112156 R
Gliniczek – SKR-Frysztak (ul. Sportowa)

Wykaz przewidzianych do wykonania robót budowlanych:

- ^ roboty przygotowawcze
- ^ roboty ziemne
- ^ odwodnienie
- ^ przebudowa
- ^ nawierzchnie
- ^ roboty wykończeniowe

13. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla realizacji inwestycji (operacji).

Ulica Sportowa we Frysztaku na której realizowana będzie w/w ze względu na swoje położenie i walory przyrodnicze jest atrakcyjna pod względem turystycznym. Jest to obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców oraz miejscem sprzyjającym nawiązywaniu kontaktów społecznych. Operacja będzie realizowana niedaleko centrum wsi. Chodnikiem poruszać się będą piesi zmierzający m.in. do centrum miasta, pobliskiego kościoła, jak również Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji we Frysztaku. Ruch pieszych szczególnie jest wzmożony w okresie letnim, ponieważ na terenie GOSiR organizuje się szereg imprez. Są tutaj organizowane m.in. Dni Frysztaka, Gminne dożynki, zawody strażackie, mecze piłki nożnej czy zawody ping-pongowe. Otwarty jest także odkryty basen, korty tenisowe jak również plac zabaw. Jest to centrum życia kulturalno- towarzyskiego, które służy mieszkańcom, jak również miejscem gdzie spotyka się najwięcej osób i to zarówno dzieci, młodzież jak i osoby starsze włączające się aktywnie w różne sfery życia wsi. Obecność wielu osób sprzyja nawiązywaniu kontaktów i rozwoju osobistego. Realizowana inwestycja przyczyni się do rozwoju działalności sportowej i kulturalnej wśród mieszkańców tej miejscowości poprzez m.in. podniesienie walorów estetycznych, co ogólnie poprawi wizerunek tej miejscowości. Zaspokoi potrzeby mieszkańców co z kolei sprzyja nawiązywaniu kontaktów społecznych.

Reasumując operacja pn. „ Budowa chodnika dla pieszych wraz z odwodnieniem w ciągu drogi nr ewid. 112156 R Gliniczek – SKR- Frysztak (ul. Sportowa)”. przyczyni się do zwiększenia liczby osób korzystających z inwestycji i umożliwi aktywne spędzanie wolnego czasu a tym samym wpłynie na zwiększenie walorów estetycznych obszaru o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców oraz miejsca, które sprzyja nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie jak również cechy funkcjonalno- przestrzenne.

14. Opis planowanego przedsięwzięcia /operacji/.

Tytuł projektu:

„Utwardzenie placu Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji we Frysztaku na działkach nr 304,305,306,356”

Wykaz przewidzianych do wykonania prac:

- roboty przygotowawcze
- podbudowy
- nawierzchnie
- odwodnienie

15. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla realizacji inwestycji (operacji).

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji we Frysztaku jest to teren gdzie zlokalizowane są m.in. **basen kąpielowy**, **boisko piłkarskie** (trzy profesjonalne płyty piłkarskie) **kort tenisowy**, **sala sportowa** (jest ona profesjonalnie wyposażona w urządzenia do gry w koszykówkę, piłkę nożną, ręczną oraz siatkówkę), **boisko do siatkówki plażowej** (wyposażone w niezbędne urządzenia do uprawiania siatkówki plażowej), **uniwersalne boisko asfaltowe** do gry w tenisa, koszykówkę i piłkę nożną-

w zimie na obiekcie tworzone jest lodowisko, **plac zabaw** (wszystkie urządzenia są bezpieczne dla najmłodszych, każde z nich posiada specjalny atest pozwalający bawić się bezpiecznie), **eko-siłownia** (wyposażona w specjalistyczne urządzenia).

GOSiR od początku istnienia zajmuje się stwarzaniem możliwości aktywnego wypoczynku, promowaniem postaw służących poprawie zdrowia, propagowaniem stylu życia opartego na radości z uprawiania sportu i turystyki oraz integracji środowiska lokalnego.

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji we Frysztaku na terenie którego będzie realizowana w/w inwestycja ze względu na swoje położenie jak również walory przyrodnicze jest atrakcyjny pod względem turystycznym. Obiekt znajduje się w bezpośrednim otoczeniu centrum wsi.

Jest to obszar o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców z uwagi na funkcje obiektów położonych w obrębie tego obszaru. W związku z tym, że teren jest łatwo dostępny dla większości mieszkańców należy uznać go za najbardziej optymalne miejsce sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych.

Z utwardzenia placu będą korzystać użytkownicy pojazdów i pasażerowie, którzy będą chcieli skorzystać z szeroko rozbudowanej oferty ośrodka. Ruch samochodowy jest wzmożony w szczególności w okresie letnim, ponieważ na terenie obiektu odbywa się szereg imprez i spotkań m.in. dożynki, mecze piłki nożnej i siatkowej, zawody strażackie, amatorska liga badmintona, maratony fitness, zawody pływackie. W miesiącach wakacyjnych działa otwarty basen kąpielowy.

Zrealizowana inwestycja pozwoli im bezpiecznie zaparkować samochód i cieszyć się atrakcjami obiektu.

Wspominany teren uznano za najbardziej odpowiedni dla zaspokojenia potrzeb społecznych z uwagi na funkcje obiektów położonych w obrębie obszaru. Obiekt tętni życiem kulturalno- towarzyskim. Spotykają się tutaj zarówno dzieci, młodzież jak i osoby starsze włączając się w aktywne sfery życia wsi.

Realizowane zadanie będzie miało pozytywny wpływ na rozwój działalności sportowej jak i kulturalnej wśród mieszkańców miejscowości. Niewątpliwie podniesione zostaną walory estetyczne oraz wizerunek wsi.

Podsumowując operacja pn. **„Utwardzenie placu Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji we Frysztaku na działkach nr 304,305,306,356”** poprawi standard całego obiektu jakim jest Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji we Frysztaku, wpłynie na

zwiększenie walorów estetycznych, poprawi wizerunek miejscowości.

Przyczyni się do zwiększenia liczby mieszkańców korzystających z oferty obiektu, doprowadzi do pełniejszego zaspokajania potrzeb społecznych mieszkańców, sprzyjając nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno - przestrzenne.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Stanisław Kwiatek